

з'явилися в нашому побуті зовсім недавно, але встигли перетворитися на символи “повноцінного” життя.

Висновки. Отже, П. Сорокін говорить про соціокультурну реальність, яка складається з трьох компонентів, що залежать один від одного та не можуть самотійно існувати за межами цієї тріади. Особистості, які існують у цій реальності, не лише створюють її, а й самі змінюються під впливом цієї реальності.

Література

1. Сорокін П.А. Человек. Цивилизация. Общество. – М. : Политиздат, 1992. – 543 с.
2. Семенко И.С. Глобализация и культурная динамика: Личность, общество, культура // Полис / Политические Исследования. – 2003. – № 1. – С. 4–22.
3. Михайлова Л.И. Социология культуры : учеб. пособ. – М. : ФАИР-ПРЕСС, 1999. – 232 с.
4. Человек в социокультурной реальности : монография / И.К. Джерелиевская ; Рос. акад. образования, Московский психолого-социальный институт. – М. : МПСИ, 2005. – 317 с.

ТЕРНАВСЬКА Л.М.

ГУМАНІСТИЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Системи освіти в будь-якій країні покликані сприяти реалізації головних завдань соціально-економічного та культурного розвитку суспільства, тому що саме школи та вищі навчальні заклади готують людину до активної діяльності в різних галузях економічного, культурного, політичного життя цього суспільства. Здатність освітнього закладу гнучко реагувати на запити суспільства та зберігати за цих умов накопичений позитивний досвід набуває великого значення. Жоден ВНЗ не може навчити своїх випускників усього та на всі випадки життя. Але він може й повинен озброїти їх досвідом і методами наукового пізнання для того, щоб вони могли без особливих навантажень і витрат часу засвоювати нову інформацію, поповнювати знання та розширювати власний світогляд. Перше місце тут посідає якісно нова форма набування соціального досвіду – самотійна діяльність майбутнього фахівця.

Мета статті – обґрунтувати стратегічні напрями, принципи організації самотійної роботи суб'єктів.

Зазначимо, що проблема організації самотійної роботи студентів (СРС) не є для педагогіки новою. Зокрема, ще в 1950–1970-х рр. у працях П.Я. Гальперіна, Ш.І. Ганеліна, В.Д. Давидова було розкрито механізми розвитку та виховання самотійності та активності особистості в різних видах діяльності. Зараз в Україні застосовуються різні підходи до підвищення якості підготовки молоді до праці в системі професійної освіти. Проте дуже часто активізація зводиться або до посилення контролю за роботою студентів, або до спроб інтенсифікувати передачу й засвоєння інформації за допомогою інформаційних технологій, організації СРС. Ці підходи не завжди ефективні, оскільки спрямовані на довільне запам'ятовування студентами засвоєних понять і застосування їх з метою закріплення відповідних навичок практичного характеру. При цьому студент повинен зрозуміти, осмислити, утримати в пам'яті знання, щоб на даному або наступному семінарі, практичному занятті, колоквіумі або заліку можна було б відтворити або застосувати їх до вирішення однотипних завдань. Проблема організації СРС на основі гуманістичної педагогіки висвітлюється вкрай рідко.

Визначення стратегічних напрямів розвитку системи освіти турбує всю світову спільноту. У книзі “Школа для XXI століття. Пріоритети реформування осві-

ти” американський педагог Ф.С. Шлехті [5] посилався на опитування бізнесменів, роботодавців, шкільних функціонерів і наголошував, що на запитання “Чого Ви вимагаєте від школи?” одержував одну й ту саму відповідь: “Нам потрібні люди, які вміють навчатися самостійно”. Це й зрозуміло, погоджується автор, якщо учень знає, як треба навчатися, здатен досягти мети, якщо він уміє працювати з книжкою, одержувати знання від учителя, шукати й знаходити необхідну інформацію для вирішення певних проблем, використовувати найрізноманітніші джерела інформації для вирішення цих проблем, тоді йому буде легко підвищити свій професійний рівень, перекваліфікуватися, набути будь-яких додаткових знань – саме це й потрібне йому в житті. Домогтися цього значно важче, ніж навчити учнів читати, писати, лічити та засвоювати суму різноманітних знань з різних предметів. Навіть якщо школа виконає таке завдання дуже добре, для інформаційного суспільства цього замало. Тут доречно навести думку одного з провідних економістів світу Л. Туроу про те, що “знання стають єдиним джерелом тривалих стійких конкурентних переваг, оскільки все інше випадає з рівняння конкуренції; але знання можуть бути використані лише завдяки кваліфікації індивідів” [3, с. 92].

Сучасний і майбутній роботодавець зацікавлений у такому працівнику, який:

- уміє думати самостійно й долати різні проблеми (тобто користуватися набутими знаннями для їх вирішення);
- володіє критичним і творчим мисленням;
- має багатий словниковий запас, який ґрунтується на глибокому розумінні гуманітарних знань.

Отже, випускник сучасної школи, який буде жити і працювати в постіндустріальному суспільстві, повинен володіти певними якостями особистості, а саме:

- адаптуватися в життєвих ситуаціях, які постійно змінюються, самостійно набувати необхідних знань, вміло користуватися ними на практиці для вирішення різних проблем для того, щоб упродовж усього життя віднаходити в ньому власне місце;
- самостійно критично мислити, вміти бачити труднощі в реальному світі та знаходити шляхи раціонального їх подолання завдяки сучасним технологіям; чітко усвідомлювати, де і як скористатися набутими знаннями; бути здатним генерувати нові ідеї, творчо мислити;
- грамотно користуватися інформацією (вміти збирати необхідні для дослідження певного завдання факти, аналізувати їх, висувати гіпотези, робити необхідні узагальнення, порівняння з аналогічними або ж альтернативними варіантами, визначати статистичні закономірності, формулювати аргументовані висновки й на цій основі виявляти та вирішувати нові проблеми);
- бути комунікабельним, контактним у різних соціальних групах, уміти працювати спільно в різних галузях, запобігати конфліктним ситуаціям або ж уникати їх;
- самостійно працювати над розвитком власної моральності, інтелекту, культурного рівня.

В аналізі проекту “Освіта світового класу” [1, с. 510] Б.С. Гершунський визначає головні “життєві ролі”, тобто ким американські учні повинні стати в процесі навчання.

1. **Особистість, яка реалізувалася.** Людина, яка добре усвідомлює розвинуті власні здібності та потреби, користується цим у виборі альтернатив, які

дають змогу вести здорове, продуктивне та наповнене самоздійсненням життя. Така роль охоплює фізичні, розумові та емоційні аспекти життя, що створює основу для особистої самореалізації.

2. **Особистість, яка прагне підтримки інших людей.** Це життєва роль людини, яка вміє цінувати відносини з іншими та розвиває різноманітність плідних зв'язків з ними. Така роль вміщує весь спектр сімейних, особистих, мікросоціальних зв'язків на рівні общини, ділових і міжнародних відносин, без чого важко уявити життя кожної людини.

3. **Життя як постійне навчання.** Це роль людини, яка постійно набуває нові знання разом з умінням реагувати на умови зовнішнього світу, що постійно змінюються. Така роль враховує що нові моделі, інформація та можливості виявляються як у навчальному закладі, так і поза його межами – іноді через багато років після здобуття формальної освіти.

4. **Діяльний учасник культурного розвитку.** У такій ролі людина вміє цінувати культурну та творчу діяльність, долучається до неї й розуміється на найбільш важливих складових культури, які формують особистість та суспільство. Така роль передбачає будь-яку діяльність і власну участь у процесі культурного вдосконалення особистості та збагачення суспільства.

5. **Висококваліфікований працівник.** Це людина, яка бере на себе відповідальність за послідовне виробництво якісної продукції та відповідних сервісних послуг. Така роль передбачає діапазон умінь, здібностей і внутрішніх настанов, які необхідні для виробництва, збуту та постачання якісної продукції та сервісних послуг.

6. **Поінформований громадянин.** Це особистість, яка добре знається на питаннях історії, політичної ситуації та реальних потреб своєї спільноти, з цікавістю реагує на локальні, національні та міжнародні проблеми. Така роль передбачає різноманітність політичних, економічних і соціальних видів діяльності разом із громадянською відповідальністю в межах локальних, національних і міжнародних спільнот.

7. **Захисник навколишнього середовища.** У цій ролі особистість добре усвідомлює зв'язок та існуючі механізми природи, цінує їх значення й вміє ефективно та відповідально користуватися природними багатствами. Ця роль охоплює всі аспекти розуміння природи з метою захисту, регулювання збагачення її ресурсів.

Відомий представник гуманістичного напрямку в психології К. Роджерс серед головних принципів цього спрямування виокремлював такі:

- індивід перебуває в центрі постійно змінюваного світу. Отже, для кожного індивіда визначальним є власний світ сприйняття навколишньої дійсності; цей внутрішній світ не може бути до кінця пізнаним ніким ззовні;
- людина сприймає навколишню дійсність крізь призму власного ставлення та розуміння;
- індивід прагне самопізнання та самореалізації; він має внутрішню потребу самовдосконалення;
- порозуміння, вкрай необхідне для розвитку особистості, досягається лише завдяки спілкуванню;
- самовдосконалення, розвиток відбуваються на основі взаємодії з оточенням, з іншими людьми. Зовнішнє оцінювання дуже важливе для людини, для її самопізнання, що досягається завдяки прямим або ж непомітним контактам.

Отже, постіндустріальне суспільство потребує людей, які самостійно мислять, здатні до самореалізації на основі об'єктивної самооцінки. Звернемося ще раз до прогностичного аналізу американського економіста Л. Туроу: “Технологія та ідеологія руйнують основи капіталізму двадцять першого століття. Технологія робить кваліфікації та знання єдиним джерелом стійкого стратегічного переважання” [3, с. 384]. Усвідомлення цього факту є надбанням сьогодення. Все більше випускників шкіл і ВНЗ усвідомлюють, наскільки їм потрібні знання, практичні й інтелектуальні вміння для самоствердження, самореалізації в цьому житті. Конкурси до вищих навчальних закладах, прагнення до аспірантури переконливо свідчать про це.

Очевидним є й інше: досягти означених цілей можна лише завдяки особистісно орієнтованій технології, тому що навчання, орієнтоване на середнього учня, на засвоєння та відтворення знань, умінь і навичок, не може відповідати нинішній ситуації.

Висновки. Головний стратегічний напрям розвитку системи освіти в різних країнах світу – забезпечення *особистісно орієнтованої освіти*, такої освіти, де особистість учня, студента перебуває в центрі уваги педагога, психолога, де діяльність навчання, пізнавальна діяльність, а не викладання були б провідними в тандемі вчитель – учень, щоб традиційну парадигму освіти *вчитель – підручник – учень* змінити на нову: *учень – підручник – учитель*. Саме такою є система освіти в провідних країнах світу. Вона відтворює гуманістичний напрям у філософії, психології та педагогіці.

Література

1. Гершунский Б.С. Россия и США на пороге третьего тысячелетия / Б.С. Гершунский. – М. : Флинта, 1999.
2. Гершунский Б.С. Философия образования / Б.С. Гершунский. – М. : Флинта, 1998.
3. Туроу Л. Будущее капитализма / Л. Туроу. – Новосибирск, 1999.
4. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования : учеб. пособ. для студ. пед. вузов и системы повыш. квалиф. пед. кадров / [Е.С. Полат, М.Ю. Бухракина, М.В. Мойсеева и др.; под ред. Е.С. Полат]. – М. : Академия, 2003.
5. Phillip C. Schlechty. Schools for the 21-st Century. Leadership Imperatives for Educational Reform / C. Phillip. – San Francisco, 1990.

ТОМАШЕВСЬКА І.П.

ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНА ПОЗИЦІЯ ЯК СКЛАДОВА ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ

Безперервні і стрімкі зміни в різних сферах життя, швидка зміна ситуацій діяльності людини характерні для ХХІ ст. Економісти, політологи, футурологи говорять про становлення інформаційної або техногенної цивілізації, яка пред'являє нові, більш високі, освітні вимоги до людини. При цьому мова йде не стільки про засвоєння обсягу інформації, що зростає, і підвищення освітнього рівня учнів та студентів, скільки про формування ціннісних орієнтацій гуманістичного спрямування, розвитку продуктивного мислення особистості і її творчості, збереження здоров'я дітей та молоді.

У педагогічній діяльності сьогодні простежується невідповідність декларованих цінностей із цілями й завданнями педагогічного процесу, змістом і технологіями навчання.

Система суспільних відносин в Україні вже більше десятиліття є нестабільною, що виявляється, зокрема, у руйнуванні колишніх стереотипів і норм, різ-